

MUZELOGIE ȘI MEMORIE MILITARĂ

Andrei HANGANU*

MUZEUL MILITAR DIN REPUBLICA MOLDOVA, ISTORIE ȘI ACTUALITATE

Pe parcursul anilor, pe teritoriul Basarabiei și al RSSM numeroase muzee de categorie națională, regională, instituțională au încercat să conserve și să valorifice patrimoniul material, cultural și spiritual național. Însă crearea unui muzeu militar specializat, care să includă exponate referitoare la toate perioadele istorice de evoluție, a devenit posibilă abia după obținerea independenței de stat a Republicii Moldova. Unele colecții de exponate care aveau tangență cu specificul istoriei militare au existat și anterior: în fondurile din 1913-1917 ale Muzeului Zemstvei Guberniale se regăsea și „o colecție de arme vechi și elemente de uniformă militară, în număr de 58 de unități”, transmise muzeului de către membrii familiei lui Carol Șmidt, iar fondurile Muzeului Național de Istorie a Moldovei (creat în anul 1983) întrunesc, conform datelor oficiale ale acestei instituții, o colecție de arme și armuri formată din 1.579 unități.

Ideea creării unui muzeu militar ca instituție separată, necesară atât pentru promovarea armatei, cât și pentru educarea tinerei generații, cu potențialul de a dezvolta istoria militară ca domeniu de cercetare științifică, a fost lansată în 1994, fiind acceptată și promovată și de oficialități. Muzeul Militar de la Chișinău a fost instituit prin ordinul nr. 260 al ministrului apărării Pavel Creangă, la 23 decembrie 1994. La 28 decembrie 1994, în fruntea acestei instituții a fost numit locotenentul Vitalie Ciobanu.

* **Hanganu Andrei**, cercetător științific, Agenția pentru Știință și Memorie Militară

În acea perioadă, istoriografia și muzeografia militară reprezentau direcții și discipline total noi pentru Republica Moldova, iar dezvoltarea lor – un proiect asumat de specialiști entuziaști, care au început să contribuie în mod dezinteresat la crearea unui spațiu muzeal de factură unică. Noii structuri i s-a oferit spațiu în incinta Casei Armatei. Primii ei colaboratori au conștientizat de la bun început că un aspect esențial al misiunii unei asemenea instituții este reflectarea evoluției artei militare naționale prin intermediul pieselor de muzeu, care urmau să fie colectate ori achiziționate de la populație sau de la alte structuri. Prima expoziție tematică temporară a fost inaugurată la 10 ianuarie 1996, fiind dedicată legendarei bătăliei de la Vaslui a domnitorului Ștefan cel Mare.

La 3 septembrie 1996, încăperile repartizate pentru organizarea muzeului militar au fost vizitate de Președintele Republicii Moldova. La acel moment, statele de personal ale instituției întruneau trei funcții: cea de director, de muzeograf și de fotograf. Funcția de director îi fusese încredințată locotenentului Vitalie Ciobanu; cea de muzeograf – lui Mihai Onilă; cea de fotograf – șefului laboratorului fotografic al Batalionului de pază de pe lângă Ministerul Apărării, pictorul Alexandru Chirilenco (pe atunci încă student la Universitatea Pedagogică *Ion Creangă* din Chișinău). Anume prin eforturile personale ale acestor angajați, a început să se consolideze patrimoniul inițial al muzeului, compus din mostre de arme medievale, decorații, uniforme, alte piese relevante din punct de vedere militar, confecționate de entuziaști sau achiziționate și colectate de înșiși colaboratorii muzeului. Printre primele achiziții se numărau și cinci linogravuri ale artistului plastic Vasile Cojocar. Pe parcurs, patrimoniul muzeului, completat cu multiple exponate, a fost structurat într-un fond de bază și un fond auxiliar. Fondurile au fost îmbogățite, de la bun început, datorită generozității colaboratorilor și prietenilor muzeului. Spre sfârșitul anilor 1990, în urma unor negocieri personale dintre directorul Muzeului Militar și directorul Muzeului Național de Istorie, expoziția tematică temporară în aer liber *Tehnică militară și armament* a fost transmisă sub jurisdicția Muzeului Militar, în baza unui ordin comun al Ministerului Culturii și Ministerului Apărării. Astăzi, vizitatorii au posibilitatea să se familiarizeze și cu alte obiecte, acumulate ulterior în fondurile muzeului: pe lângă armele expuse și catalogate, persoanele interesate pot studia și cultura materială descoperită în urma investigațiilor și săpăturilor arheologice organizate de Muzeul Militar. Prima expediție de acest gen a fost organizată la un sit arheologic din localitatea Mereșeni (Ocnița), ca un proiect dezinteresat al angajaților muzeului, susținută de ministrul de atunci al apărării, Victor Gaiciuc, fără suport logistic din partea vreunei structuri oficiale. Pe parcursul anilor, angajații instituției au mai organizat asemenea expediții la Mănăstirea Curchi (înainte de restaurarea aceste-

ia) și la situl arheologic din localitatea Costești (Ialoveni).

Aspectul expozițional al activității Muzeului Militar este completat prin editarea unor publicații de pionierat în domeniul istoriei militare, inedit pentru spațiul basarabean. Subfinanțarea cronică și dezinteresul vădit al autorităților față de publicațiile în domeniu nu au fost un motiv de descurajare pentru colaboratorii muzeului, care au fost sprijiniți de prof. univ., membru corespondent al AȘM, Demir Dragnev. Conștient de faptul că pentru edificarea istoriei militare ca domeniu de studiu sunt necesare atât ediții de popularizare, cât și publicații științifice, reputatul cercetător și-a asumat misiunea nobilă de „tutore” al primelor publicații apărute sub egida muzeului. Sub îndrumarea științifică a acestuia, muzeul a editat primele broșuri de popularizare a istoriei militare naționale, semnate de distinsul specialist în istorie, membru corespondent al AȘM, Demir Dragnev, și de doctorul în istorie Vitalie Ciobanu. Volumul *Istoria Armatei Naționale. Cronică evenimentelor*, publicat în anul 1999 (coautor V. Ciobanu), oferea în premieră o perspectivă obiectivă asupra formării organismului militar al Republicii Moldova.

În 1999, muzeul a editat și primul număr al primei reviste specializate de istorie militară din spațiul basarabean, *Cohorta*. Inițial, publicația apărea cu sprijinul generos al editurii *Civitas*. Revista era elaborată în cadrul muzeului, prin eforturile directorului Vitalie Ciobanu și cu implicarea Asociației de Istorie Militară, era machetată gratuit de Alexandru Chirilenco și publica articole cu tematică militară, semnate atât de colaboratorii instituției, cât și de cercetători din diferite centre de profil naționale și internaționale. Apariția unei reviste de istorie militară a permis domeniului să capete vizibilitate și a atras interesul din ce în ce mai multor cercetători, transformând muzeul și într-un centru editorial prestigios: în cadrul lui, pe lângă numerele succesive ale revistei *Cohorta*, publicată actualmente sub egida Agenției pentru Știință și Memorie Militară, au început a fi editate monografii și materiale științifice și de popularizare înalt apreciate de comunitatea academică și de publicul larg.

Inaugurarea oficială a Muzeului Militar de la Chișinău a avut loc 3 septembrie 1999, de Ziua Armatei Naționale. Ani la rând, posibilitatea extinderii spațiului expozițional repartizat muzeului în două săli din cadrul Casei Armatei a fost blocată, fie din motive de ordin birocratic, fie din considerente financiare. Problema a fost soluționată abia în 2011, când, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, a fost aprobată propunerea conducerii muzeului cu privire la crearea unui Centru de Cultură și Istorie Militară.

În 2012, cu susținerea financiară a Biroului pentru Reintegrare, a fost creată și inaugurată expoziția *Martirii Neamului*, dedicată eroilor căzuți la Nistru în anul 1992.

6
15 SEPTEMBRIE 1999

Realizări

In amintirea trecutului și reîntoarcerea la istorie

Pe data de 3 septembrie, de Ziua Națională a Armatei, a avut loc inaugurarea Muzeului Armatei Naționale.

«Fără un steag de cultură, un popor este o gloată, nu o oaste».

Nicolae IORGA

Muzeul în sine cuprinde istoria militară a poporului nostru - o istorie a diplomației și a faptelor glorioase care se datorează marelui gen-politic și științii, de secole aflându-se la intersecția intereselor marilor imperii. Această instituție conține, practic, trei săli bine amenajate, în care obiectele expuse reconstituie evoluția istorico-militară a neamului nostru (cuprinde cu strămoși geo-daci și sîrbi și cu istoria Armatei Naționale a Republicii Moldova. În sala mare, în jurul gării locale mai multe obiecte ce au marcat trecutul. Printre ele pot fi văzute armele secolului XIII-XVI, imagini echipamentului militar medieval, monedele sec.XVIII, vîrfuri de sabie din sec.XVI, ghioalele de tun - sec.XVI - toate fiind originale. Un loc aparte îl ocupă documentele ce ne vorbesc despre evenimentele din anul 1912-1918. Pe lângă obiectele cu caracter militar muzeul conține obiecte originale din perioada străveche, care au fost descoperite pe teritoriul republicii. În cea de-a treia sală se află expoziția ce povestește despre evenimentele tragice pentru țara noastră din vara anului 1992. În opinia colaboratorilor muzeului, la moment, este expusă doar o mică parte din obiectele ce povestesc despre acele zile grele. Pentru viitor este pre-

conizată lărgirea acestui compartiment cu noi documente și exponate.

În opinia șefului muzeului, domnului locotenent major Vitalie Ciobanu, pe viitor se prevede extinderea acestei instituții, prin colaborarea în continuare a lui cu Muzeul de istorie din republică, cit și cu istoricii din București și Odessa. Deja au fost stabilite relații cu colegii de la Muzeul militar din București, care este considerat unul din cele mai bune în Europa.

Trebuie menționat și faptul că Muzeul Armatei Naționale nu se limitează doar la cele trei săli din vechiul Casei Centrale a Armatei, ci mai are și expoziție tehnico-militară permanentă la aer liber pe strada Mateevici nr.1.

Participind la manifestarea consacrată deschiderii muzeului, a fost prezent și șeful Birou Gaumarzi, cit și șeful Marelui Stat Major, general de brigadă Ion Corcovan, au specificat importanța acestei instituții, menționind contribuția muzeului la educarea spiritului militar al ostașilor și a tineretului în general.

Directorul Institutului de Istorie al Academiei de Științe, domnul Demir Dragovev, a vorbit cu mult entuziasm despre faptul că inaugurarea muzeului este punctul esențial al evoluției sale, echivalență cu oglinda istoriei țării.

La rând în considerare opinia celor care au contribuit la formarea acestei expoziții, muzeul, cu siguranță, nu va fi doar un reprezentant al trecutului său prezenteului, dar și un bun sprijin în afirmarea Armatei Naționale atât în societate, cit și peste hotarele ei.

Tatiana VIZITU

Șeful Birou Gaumarzi și directorul Institutului de Istorie Demir Dragovev în momentul celebrării și inaugurării muzeului.

În prezent, expoziția permanentă a muzeului este structurată cronologic și cuprinde douăsprezece săli ale Agenției pentru Știință și Memorie Militară (str. Tighina, nr. 47). Colecțiile tematice ale muzeului sunt și ele structurate în ordine cronologică: începând cu secțiunile dedicate istoriei vechi și încheindu-se cu cele consacrate etapei actuale a Armatei Naționale. O valoare specială pentru recuperarea critică a trecutului revine expoziției permanente *Ocupația sovietică*, ce evocă secvențe din ororile comise de regimul comunist în Basarabia. Un rol aparte în decorarea spațiului muzeului l-a avut și îl are în continuare colonelul Eduard Stahi, picturile căruia îmbogățesc și completează expozițiile de bază ale instituției.

De experiența angajaților muzeului beneficiază și prima filială a acestuia – *Complexul memorial „Capul de pod Șerpeni”*, reconstruit și inaugurat oficial în 2004 în localitatea Șerpeni de pe malul Nistrului. Colaboratorilor muzeului le aparține ideea amplasării pe teritoriul Ministerului Apărării a *Aleii Domnitorilor* (planificată inițial pentru teritoriul adiacent muzeului), stabilindu-se astfel o conectare simbolică a prezentului organismului militar basarabean la tradiția militară națională.

Din palmaresul de acțiuni desfășurate și coordonate de instituție pe parcursul anilor fac parte peste 200 de expoziții tematice temporare, organizate atât în țară, cât și peste hotare, numeroase simpozioane, conferințe, publicații. Prin colaborarea fructuoasă cu instituții din țară și de peste hotare, muzeul își confirmă statutul de centru prestigios de cercetare științifică și de popularizare a istoriei militare,

Reprezentantul Uniunii Europene pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Jisep Borrell, ex Președinte al Parlamentului UE, în vizită la Muzeul Militar

centru metodic pentru alte muzee departamentale și teritoriale și de centru cultural ce-și asumă misiunea de a educa tinerele generații în spiritul respectului și conștientizării valorilor și tradițiilor militare naționale.

Aflat în prezent sub coordonarea directă a Agenției pentru Știință și Memorie Militară, instituție ce coordonează domeniul istoriei militare și domeniile conexe, muzeul beneficiază de o susținere mult mai largă din partea Ministerului Apărării.

Summary

The idea of creating a military museum as a separate institution, necessary both for the publicity of the army and for the education of the younger generation, with the potential to develop military history as a field of research, was launched in 1994 and accepted and promoted by officials. The Chisinau Military Museum was established through an order of the Minister of Defense in 1994. Currently under the direct coordination of the Agency for Military Science and Memory, an institution that is currently in charge of the field of military history and related areas, the museum has become a center of science and recreation for military history enthusiasts.